

ИСУС ХРИСТОС КАО УЧИТЕЉ²⁾.

Као велику светлост која ће засјати народу који седи у тами и сену смртном — објавио је будућег Месију већ старозаветни пророк Исаија (9, 2). „Ја сам светлост свету; ко иде за мном, неће ходити по мраку, него ће имати светлост живота“ (Јов. 8, 12) — рекао је једном приликом за себе сам Исус Христос. Непознавање једнога правога Бога и морални трулеж у коме се свет налазио пред долазак Богом обећаног Месије, беху тама у којој је свет седео и коју је таму Месија имао да разagna. Чиме? У првом реду: својом науком. Учитељ је имао да буде Месија, и то учитељ не само једног, јудејског народа, из кога ће понићи, него учитељ свију народа; учитељ једне савршене и вечне науке...

И заиста, јеванђелија, ти једини писани споменици живота и рада Исуса Христа, казују нам и истичу више пута, да је Исус из Назарета, кад је отпочео свој јавни рад, „пролазио кроз све градове и села, учећи по синагогама њиховим и проповедајући радосну вест о царству“. Учитељем назива себе Исус често пред својим апостолима и, кад је једном пред њима корео болесну амбицију фарисеја, да их људи зову „рави“, рекао је својим ученицима: „А ви се не зовите ravi; јер је један ваш учитељ, а ви сте сви браћа“ (Мат. 23, 8). Као учитељ прочуо се Исус врло брзо на све стране, па и преко граница Палестине. „И отиде глас о њему по свој Сирији“ — вели јеванђелист Матеј (4, 24). Не само Исусови ученици, него и други људи, па чак и његови непријатељи, фарисеји, призна-

¹⁾ Leipoldt о. с. 61.

²⁾ Предавање, одржано на Народном Универзитету у Београду, на Цвети о. г.

вали су га за учитеља, и то не за обичног учитеља. Један старешина јудејски, по имену Никодим, дошао је ноћу к Исусу, да од њега као „учитеља који је од Бога дошао“ добије одговор на једно од најважнијих питања, које је толико мучило јудејске учитеље: како може човек ући у царство Божје (Јов. 3, 1 и д.). Слично Никодиму, приступио је доцније Исусу као чувеном учитељу један богат младић, угледног друштвеног положаја, с питањем: „Учитељу, какво добро да учиним да имам живот вечни?“

Учитељем је, дакле, сматрао себе сам Исус, а за то су га држали и његови савременици, пријатељи и непријатељи. На њега као чувеног равина обраћали су се многи и многи с разним питањима, ситнијим и крупнијим, незнатнијим и најзначајнијим, да би од њега, као ретко мудрог, праведног и угледног учитеља, добили одговора на њих.

Пре него што ће отпочети своју учитељску службу, Исус Христос није сео да напише своју науку. Колико нам је познато из јеванђелија, Исус је само једанпут прстом писао по земљи, кад су његови непријатељи, лукави фарисеји, очекивали од њега одговор на постављено питање: шта да раде са женом која је ухваћена на делу прелубе, а за какве је Мојсије у својем закону тражио да се камењем убију (Јов. 8, 3 и д.). Као и многи други учитељи његова времена, тако је и Исус своју науку ширио само усменим путем, живом речју, која много јаче утиче на душе људске и много дубље продире у срца њихова, него мртва писмена. Исус се са својом науком нарочито обраћао простоме народу, који није знао читати и писати, па је већ и због тога једини пут и начин била усмена поука.

Своју проповед отпочео је Исус у Галилеји, али не у маломе и незнатном Назарету, где је одрастао и чији становници, изгледа, баш нису били на лепу гласу (Јов. 1,46), него је потражио лепу, плодну, богату и гушке насељену околину Генисаског језера, и ту, у граду Кафарнауму, живом трговачком месту на западној обали Генисаретског језера, отпочео је он своју проповед: „Дошло је време и приближило се царство Божје; покајте се и верујте у јеванђелије!“ (Мар. 1,15). Кафарнаум је био центар Исусова рада, у њему се Исус највише задржавао и радио, Кафарнаум је био његов град (сп. 9,1 са Мар. 2,1 и д.), али и по многим другим градовима Галилеје, Јудеје, Переје

и Самарије сејао је Исус своју науку. Сваки му је град био згодан за то. Исус је радо учио по синагогама, где су се Јудеји у извесне дане скупљали на молитву и читање и тумачење Св. Писма, али се он није ограничио само на њих, као што су то чинили јудејски књижевници, него је учио и приповедао свагде и свагда, гдегод му се и кадгод му се пружила прилика за то: у кући, под ведрим небом, на улици, на путу, крај језера, из рибарског чамца, на гори, дању и ноћу.

Исус је био народни учитељ; прости народ, нешколовани људи беху његова главна публика. Па и за своје прве ученике и апостоле изабрао је не учене људе, него просте и нешколоване рибаре. Али је Исус учио, своју науку развијао и бранио и пред школованим и ученим фарисејима, садужејима, књижевницима и првосвештеницима. Одговарао је на њихова питања којима су га мислили у забуну и неприлику довести; постављао им је сам разна питања, упуштао се с њима у диспут, који се свагда свршавао његовом победом и њиховим поразом. „И нико му није могао одговорити речи, нити је смео ко од тога дана да га пита више“ — примећује први јеванђелист (Мат. 22,46).

Реч Исусова утицала је на народ силно. Где се он појавио, тамо се слегао силан свет, са свију страна, да га чује. Често је изгледало као да се сав град скупио око куће у којој је он био; често се дешавало да већ ни пред вратима од куће у којој се налазио Исус, није било више места, и да Исус од велике навале народа ни јести није могао. Исус се ради одмора склањао у пушта места, али народ га је тражио и, заборавивши на све друго, јурио је за њим пешке из свију градова.

Огкуда и зашто је реч Исусова имала толико привлачне снаге за прости народ?

Исус је, пре свега, народу говорио просто и разумљиво, а не неразумљивим језиком филозофа и богослова. Да би народ што лакше и брже схватио поједине истине његове науке, он је те истине врло често износио у сликама и причама, узетим из природе и обичног живота. Те приче Исусове биле су тако просте, да их је свако дете могло разумети, али, при свем том, пуне лепоте и дражи за свакога! Из тих прича, чији је предмет био догађај из обичног живота или Исусовим слушаоцима познат процес у природи, требао је народ да прочита једну истину вишег духовног, религиозног жи-

вота. И то му није било тешко. Речи Исусове биле су благе и пријатне, пуне милосрђа и утехе; биле су за његове слушаоце роса која снажи, подиже и оживљује, а озбиљност, сигурност и сила његових речи ауторитет с којим је Исус говорио („А ја вам кажем“, „Заиста, заиста, кажем вам“), сведочио је народу, да Исус учи као онај који власт има, а не као књижевници (Мат. 7, 29). Народ је почео стицати уверење, да у Исусу говори „пророк“ или, можда, биш сам Месија (Јов. 7, 40. 41). Слушајући речи Исусове, народ се дивио његовој науци. „Још никад није човек тако говорио као што говори овај човек!“ — одговориле су првосвештеницима и фарисејима њихове слуге (Јов. 7, 46), а једна жена, чувши једном приликом речи Исусове, довикнула му је из гомиле: „Благо утроби која те је носила и сисама које си сисао!“ (Лук. 11, 27). Народ се дивио науци Исусовој, и они који су га знали као сина дрводеље Јосифа, као човека који није седео крај ногу учитељских, питали су се у чуду: Откуда овоме мудрост ова? (Мат. 13, 54. 55). — Откуда овоме знање кад се није учио? (Јов. 7, 15).

Исус је заиста одрастао у кући једног дрводеље, био је и сам то (Мар. 6, 3), и није се учио ни у једној школи, ни код једног учитеља. Али је већ као дечко од дванаест година упао у очи својим разумом, паметним пигањима и одговорима (Лук. 2, 42 и д.). Доцније је све више напредовао у мудрости (Лук. 2, 52), и у својој тридесетој години јавља се Израиљу као савршен, јединствено мудар и силан учитељ, потпуно самосталан и оригиналан. Ни од кога на земљи није што примио или позајмио, него је свима од свога изобиља давао. Као богати домаћин износио је из своје богате ризнице ново и старо (Мат. 13, 52). Једина књига на коју се Исус повива и коју наводи, јесте Св. Писмо Старога Завета. Ту је књигу добро знао и ту је књигу, без сумње, у родитељском дому, у часовима одмора, много и с највећом пажњом и уживањем читао. Поред ове, свете књиге Израилеве, отвореном књигом за Исуса била је и природа, свет, човек, живот људски. Све је он то посматрао, учио се и богатио своје знање. Безбрижне птице које храни Отац небески, љиљани пољски што их Бог тако дивно одева, набујали потоци који руше куће са slabим темељем, ђудљива деца на тргу, сејач у пољу, пастир у планини, квочка која брижно скупља пилиће своје под крила, људи са свима својим особинама, добрим и злим, — све је то привлачило његову пажњу.

Исус је, дакле, читао из свете књиге свога народа и читао је из природе, али правим и главним извором његове нове, просте, па ипак тако дубоке и узвишене, вечне науке — то није могло бити. Порекло своје науке навео је сам Исус: „Моја наука није моја, него онога који ме је послао“ (Јов. 7, 16).

А шта је била садржина Исусове науке?

Исус је био религиозна личност, религиозни карактер, па је и његова наука религиозна мудрост. У центру његове науке стоји Бог и царство Божје.

Исусова намера није била да људима да неко ново учење о Богу. Његов Бог је Бог Ст. Завета, Бог Авраамов, Исааков и Јаковљев (Мат. 22, 32), који је у Мојсијеву закону и у пророцима објавио вољу своју (Мат. 5, 17; 15, 3 и д.); Господ је неба и земље (Мат. 11, 25), дух је (Јов. 4, 24), један је (Мар. 12, 29), савршен је (Мат. 5, 48), праведан је (Јов. 17, 25), добар (Мар. 10, 18) и истинит (Јов. 3, 33). Као свемоћног господара и строгог судију човекова, кога се треба бојати, јер може и душу и тело погубити у паклу (Мат. 10, 28), спомиње га и Исус, али — за Исуса је Бог у првом реду добри Отац. Оцем су Бога називали и неки побожни Јудеји пре Исуса, у Ст. Завету је Јахве Отац Израилев, а Изрзиљ његов син, али нико није у тој мери и с таким поуздањем осетио, схватио и објавио Бога као Оца, као Исус. Доброта и љубав Божја, то је оно што Исус код Бога највише и најјаче истиче. Као добри Отац, Бог није, као што су веровали Јудеји доба Исусова, далеко од своје деце, од света, него је ту, у свету, с децом својом, воли децу своју, стара се за њих и хоће њихово добро. Већ у природи је Исус познао Бога као оца, видео његову љубав, доброту и старање за сваког. Божје сунце обасјава зле и добре, његова киша напаја поља праведника и неправедника (Мат. 5, 45). Бог храни птице небеске и облачи у најлепше рухо љиљане пољске, ту траву пољску, која данас јесте, а сутра се у пећ баца (Мат. 6, 26 и д.). Бог води бригу о свакоме врапцу, и ни један од њих не пада мртав на земљу без воље Оца небеског (Мат. 10, 29). А кад се већ у природи види очинска доброта и љубав Божја, како не би Бог љубио човека, праведника и грешника, кад је човек врснији од много врабаца (Мат. 10, 31), најсавршенији створ Божји, дете Божје, које треба да буде слично Оцу сооме (Мат. 5, 48)!

Поред Бога, као што смо већ рекли, у центру науке Исус-

сове било је царство Божје или царство небеско. Своју проповед у народу отпочео је Исус, слично Претечи и Крститељу Јовану, речима: „Покајте се, јер се приближило царство небеско!“ (Мат. 4, 17). О „царству небеском“ проповедао је Исус народу, идући по свој Галилеји (Мат. 4, 23).

Израз „царство небеско“ или „царство Божје“ из уста Претечиних, па онда из уста Исусових, није био за јудејски народ нешто ново и непознато. Већ давно је Бог преко својих пророка обећао израиљском народу, да ће у своје време, преко Месије који ће доћи из племена Давидова, основати на земљи своје царство, које ће вечно трајати, а које је јудејски народ замишљао као силно јудејско, земаљско царство. Месија ће доћи, разбиће и покориће непријатеље народа Божјег, основаће силно јудејско царство, где ће за јудејски народ, који сад много трпи, пати и страдава под туђим господарима, настати златно доба, срећни и славни дани, дани мира, изобиља и задовољства. Очекивање тога царства било је нарочито живо код Јудеја у доба Исусово. То нам доказују псалми Соломонови, а и јеванђелија. Јављајући девојци Марији да ће зачети и родити сина, анђео јој вели: „Овај ће бити велик и назваће се син Највишега, и даће му Господ Бог престо Давида, оца његова, а цареваће у дому Јаковљеву вечно, и царству његову неће бити краја“ (Лук. 1, 32. 33). Приликом обрезања свога сина, свештеник Захарија слави Бога „што походи и избави народ свој; и подиже нам рог спасења у дому Давида, слуге свога: Као што је говорио устима својих светих пророка од памтјева — иззављење од наших непријатеља и из руку свију који мрзе на нас; да учини милост оцима нашим и да се сети свога светога савеза, заклетве којом се заклео Аврааму, оцу нашем, да ће нам дати да му, избављени из руку непријатељских, без страха служимо у светости и праведности правој догод смо живи“ (Лук. 1, 68—75). Фарисеји су питали Исуса, кад ће доћи царство Божје (Лук. 17, 20), а Јосиф из Ариматеје био је међу онима који су очекивали царства Божјег (Мар. 15, 43).

Исус излази пред народ са радосном вешћу да је то царство близу, односно већ ту. Појавом и радом Месије Исуса оно је већ отпочело. „А од времена Јована Крститеља до сад царство небеско на силу се узима, и силеције грабе га“ (Мат. 11, 12), Фарисејима, који су тврдили да Исус помоћу стареших демонског тера напоље демоне, одговорио је Исус и на-

гласио: „А ако ја помоћу Духа Божјег терам напоље демоне, онда дође до вас царство Божје“ (Мат. 12, 28). На питање Јована Крститеља, да ли је Исус онај који треба да дође или другога да чекају, одговорио је Исус, да његова чудеса и то што се сиромашнима проповеда јеванђелије, сведоче да је отпочело обећано Месијино царство (Мат. 11, 2—6). Својим ученицима рекао је Исус: А благо вашим очима што виде, и ушима вашим што чују! Јер заиста, кажем вам: Многи су пророци и праведници желели да виде што ви видите, и нису видели, и да чују што ви чујете, и нису чули“ (Мат. 13, 16. 17):

Царство Божје је отпочело, али — оно није, као што су замишљали и очекивали Јудеји, земаљско царство, са земаљским добрима, већ царство духовно, са духовним добрима. То је било ново у проповеди Исусовој, и то Јудеји нису могли да разуму. Народ је хтео да Исуса начини земаљским царем, али Исус је одбио то (Јов. 6, 15). Пилату је одговорио: „Моје царство није од овога света“ (Јов. 18, 36). Месија није дошао да скра Римљане и да своме народу донесе политичку слободу, нега да уништи власт сотонину у свету, да људе ослободи од њихова најопаснијег непријатеља, греха, па да их измири с Богом, приведе Богу и начини децом Божјом. Као Спаситеља од греха означио је будућег Месију и анђеоског Господњи праведном Јосифу (Мат. 1, 21.).

Исус иде од места до места и, као сејач семе, сеје своју науку међу људима. Позива људе да се покају за своје грехе, објављује им вољу Божју и позива их да по тој вољи Божјој живе и тако остварују и шире царство Божје на земљи. Јер, где се слуша и врши воља Божја, онде је царство Божје. Царство Божје се неће одмах показати у свој величини својој, неће одмах обухватити цео свет, него ће у почетку бити мало, као зрно горушично, али ће се стално развијати и биће, напослетку, велико дрво. И, као што је квасац кадар да укисели све тесто, тако ће и царство Божје препородити све човечанство. У царству Божјем на земљи има поред пшенице и кукоља, поред праведника и грешника — оно је као мрежа са рибом од сваке врсте —, али кад дође жетва, кад Месија по други пут дође на земљу, да суди свету, који дан и час зна само Отац (Мат. 24, 36), тада ће у царство Божје на небу, у царство славе и вечног блаженства, у живот вечни, ући само праведници, само они који су вршили вољу

Божју, а не и они који су само говорили: Господе! Господе! Тако је Исус сликао народу и својим ученицима царство небеско, називајући га благом и скупocenим бисером, за које је вредно све продати и жртвовати (Мат. 13). Царство Божје је благо за које човек ваља и кућу, жену, браћу, родитеље и децу да остави, око да ископа и руку да одсече, ако му сметају да до тог драгоценог блага дође (Лук. 18, 29; Мат. 5, 29 и д.). Јер „шта вреди човеку ако сав свет добије, а животу своме науди“? (Мат. 16, 26).

Као што је за јудејски народ новим и несхватљивим било Исусово учење о суштини царства Божјег, тако га је морало изненадити и Исусово учење о томе ко ће ући у то царство. Сваки је Јудејин веровао, да се царство Божје оснива за избрани народ Божји. Сви потомци Авраамови биће грађани тога царства, а незнабошцима нема места у њему. Међутим, већ је Јован Крститељ (Мат. 3. 1 и д.) цео јеврејски народ, па и оне који су у њему изгледали и важили као најправеднији, позивао на кајање и одвраћао их од уздања у оца Авраама. Само ако се покају, ако постану дрво које рађа добра рода, спашће се од гњева Божјег. Покајање тражио је од јудејског народа и Исус. Позивом на кајање отпочео је своју проповед у народу Никодиму, фарисеју и старешини јудејском, који му је дошао ноћу, да га пита за царство Божје, одговорио је Исус, да је за улазак у царство Божје потребно да се човек поново роди, препороди „водом и Духом“ (Јов. 3, 3. 5). Само нови, Духом Божјим препорођени људи, људи који су оставили стари живот и старе идеале и потпуно се предали Богу и његовој светој вољи, имаће приступа у царство небеско. И то што је Исус ради царства Божјег захтевао и тражио од људи, иако је изговорено у јудејском народу, тичало се не само Израиља, него свега човечанства. Исусово царство Божје је универзално; оно је за све људе који творе вољу Божју. А који не творе, па били и „синови царства“, потомци Авраамови и чланови изабраног народа, „изгнаће се у таму напољу, где ће бити плач и шкргут зубá“ (Мат. 8. 12).

Ко ће све ући у царство небеско и у чему је воља Божја коју човек треба да врши, па да осигура себи царство небеско, живот вечни, то је Исус народу изговорио у својој дивној беседи на гори. И ту је Исус изненадио своје слушаоце. Не богати и мудри овога света, не они који пред Бога илазе

са хвалом да нису као други грешни људи, него они који, свесни свога духовног сиромаштва, пред Бога излазе као просјаци и моле му се: Боже, милостив буди нама грешницима! — тима ће се отворити врата царства Божјег. Људи кротки, милостиви, чиста срца, миротворци, људи који теже за праведношћу и који баш због те своје праведности страдавају — ти ће се утешити, Бога гледати и синовима Божјим наавати. За улазак у царство небеско тражио је Исус од својих слушалица и ученика нову, много већу праведност него што је била праведност књижевника и фарисеја, тумача и учитеља закона Божјег. Исус поставља свој, нов морални закон. „Старима“ је речено: „Не убиј!“ — Исус вели да је и гнев на брата грех. Бог је љубав, па тражи и од човека да љуби, а не да се гневи на брата свога. Љубити брата свога — то је права служба Богу. Без љубави Бог не прима жртву која му се приноси, и прво се треба помирити са братом својим, па онда доћи и принети дар свој Богу. „Старима“ је речено: „Не чини прељубе!“ — Исус вели да је и пожудан поглед на туђу жену прељуба. „Старима“ је речено да се не куну криво — Исус вели: Не куните се никако! Код „старих“ је вредило: „Око за око и зуб за зуб“ — Исус од својих тражи да се не противе злу, него да зло добрим побеђују. „Старима“ је речено: Љуби ближњег свога и мрзи на непријатеља свога!“ — Исус својима наређује да љубе и непријатеље своје, да би тако били прави синови Оца свога небескога, чије сунце обасјава и зле и добре и чија киша влажи њиве праведника и неправедника. Исус је својима препоручивао да добра дела, као што су давање милостиње, молитва, пост, не чине јавно, пред људима, да би их људи видели и славили за то, јер у том случају не могу рачунати на плату Оца небеског. Исус је својима нагласио, да им прва брига и старање буде царство Божје, а све друго, храну и одело, додаће им Бог, који зна потребе своје деце и који се стара чак и за много незнатније птице небеске и љиљане пољске. Као правило кога хришћани треба да се држе у своме животу према својим ближњима, изговорио је Исус речи: „Све, дакле, што хоћете да чине вама људи, чините и ви то њима; јер то је закон и пророци“. Или, другим речима: „Љуби ближњег свога као самога себе“. Љубав према Богу и љубав према ближњем, то су две највеће заповести, о којима виси сав закон и пророци (Мат. 22, 37—40). Ко љуби — испунио је сав закон.

То је била, у главном, поука Исусова народу и ученицима на гори, то је била суштина његова учења уопште. Ту његову науку прихватили су после њега његови ученици, раширили су је по свету и, слично своме Учитељу, запечатали су је својом крвљу. Та наука преобразила је свет, на њој почивају столећа и она ће увек загревати, тешити, храбрити, снажити и уздизати срца љрдска, јер су речи што их је људима изговорио Исус, дух и живот (Јов. 6, 63), речи Учитеља који је говорио као онај који власт има, а не као обични, земаљски учитељи.

Д. Стефановић.
